

V sredo in saboto

izhaja in velja:

za celo leto . . .	5 for.	— kr.
za pol leta . . .	2 "	70 "
za četert leta . . .	1 "	40 "
Po pošti:		
za celo leto . . .	6 for.	30 kr.
za pol leta . . .	3 "	20 "
za četert leta . . .	1 "	70 "

SLOVENEK.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr. ktera se enkrat; 8 kr. ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; več pismenke plačujejo po prostori

Za vsak list mora biti kole (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.**Št. 28.****V Celovcu v sredo 19. aprila 1865.****Tečaj I.****Narodni dom in njegovi stavitelji.**

Vsi Slovenci smo sinovi ene matere in bratje ene kervi. Vsi slišimo tudi pod eno streho, slišimo k eni mizi: Prekrasno poslopje, narodni dom za vse Slovence, kdaj te dobimo!? — Ne obupajmo, ne opesajmo, delajmo za slogo slovensko vsak po svojej moči in vsak v svojem stanu, — vsem nam je to sveta dolžnost; posebno pa veže ta sveta dolžnost nektere gospode in nektere stanove. Gospodje, ki bi imeli staviti krasno poslopje matki Sloveniji, poglavitni stavitelji narodnega doma so: Gospodje učitelji, duhovniki, župani.

Ljudska šola je ena najpervih in najterdnejših podlag ljudske sreče. To je stara, že davno dognana resnica. Da bode pa ljudska šola v resnici tudi to, kar ima prav za prav biti, mora biti národna, postavljena in uravnana po duhu in v duhu naroda in narodnega jezika. Tudi to je stara, že davno dognana, pa vendar še naše svitile dni ne povsod spoznana resnica. Vsaki šoli duša je pa učitelj; torej mora učitelj biti národni, da bode tudi šola národna. Da je pa učitelj naroden, treba je:

a) Da je po slovenskih šolah vsak učitelj pravi Slovenec. Ljubi moj slovenski šolnik! imej serce do slovenskega naroda, imej serce do njegove sreče in slave, imej solz za njegovo sramoto in nesrečo, posebno pa imej veselje do njegovega jezika: Sam moraš dobro znati slovensko slovnico in vse lastnije slovenskega jezika. Prebiraj v ta namen marljivo slovenske šolske bukve, druge slovenske knjige in časnike, zraven pa tudi slovnice ne zabi, ako ti ravno suha slovnica morebiti preseda: Mika te jedro, pregrizni lupino! Kmalo se boš privadil čistega slovenskega govora, da te bo veselje poslušati. Kolika sramota vsakemu učitelju, ki v šoli slovensčino lomi in pakedra, da te po vsem životu zbada in terga! Takemu mojstruskazu bi se bolj prilegel kramp alj cepin v roci, kakor pa slovensko berilo. Hvala Bogu, imamo že dosti narodskih učiteljev, ki svoje proste ure obračajo v lastno izomiko in napredovanje, ki svoje pičle dohodke pametno rabijo in si oskerbljujejo za nje tudi potrebne dušne hrane.

Da je učitelj v resnici národni, treba je:

b) Da v slovenski šoli podučuje tudi po slovenski.

Volja cesarskega ministerstva je taka. O raznih priložnostih je zaukazalo, naj se razlaga po ljudskih šolah ves nauk v narodnem jeziku; — volja c. k. deželne vlade in visokovrednega škofijstva je taka: oba sta večkrat opominjala, naj se na tanko spolnujejo dotični ukazi vis. ministerstva. Kar postava ukazuje, tudi pамет veleva: Domača, materna beseda se mladih serc najbolj in najlože prijema, izobrazuje in požlahtnuje um in serce. Naj bo torej za slovensko mladino šolski nauk v ljudski šoli skoz in skoz slovensk, dokler učenci niso popolnoma terdni v domači besedi. Dokler si učenec ni pridobil popolnega znanja maternega

jezika, zastonj se muči s tujim jezikom; še le na tej terdni podlagi moreš, pa tudi zdaj še le počasi, dalje zidati in svoje učence v višem razredu tudi nekaj s tujim jezikom seznaniti, da se ga pozneje v življenju lože priučé: V ljudski soli se tujega jezika še nikdo ni izučil! Torej najbolj in pred vsem v slovenskih šolah slovenski jezik!

Da je učitelj v resnici naroden, treba je:

c) da skerbi za slovensko branje tudi zunej šole. Celo torbo nemških knjig je nosil slovenski deček v nemško šolo; od vseh teh pa si ni shranil za poznejša leta nobenih, kakor le sam slovenski katekizem in evangelje. Naše dni je druga pa boljša; imamo že dosti slovenskih knjig za vse potrebe vsakdanjega življenja; imamo jih za poduk in kratek čas, za petje in branje. Narodni učitelj naj napeljuje torej svoje učence, da ne bodo samo v šoli, ampak tudi doma radi prebirali podučne knjige in tako vedno napredovali v svojem znanju. Vsakemu mlademu sercu naj se vcepi ljubezen do dobrih bukev; dobre bukve v rokah mladega človeka so kaj lepo in priporočljivo znamenje. Naj torej učitelji po deželi pogosto priporočajo svojim učencem družbo sv. Mohora v Celovcu, ki ima imenitni namen, da izdaja dobre in koristne bukve prav dober kup in jih razširja med slovenskim ljudstvom. Naj bi tudi med malimi šolarji še več, kakor dozdam, štela družnikov, kar bi bilo na veliko čast šolarjem in učiteljem, pa jim tudi na veliko srečo. — Prav modro ravna učitelj, ki si nabira o pravih prilikah od darežljivih šolskih prijatlov in podpornikov malih darčkov, s katerimi si kupuje razne bukve, da si sčasoma napravi malo šolsko knjižnico.

Da je učitelj v resnici národni, treba je:

d) da dela in živi vselej in povsod za svoj narod. Slovenci radi in lepo pojó, in sreča krajem, kjer ljudje radi pojó. Naj jih učitelj tudi vadi v petju, jim naznanja lepe, čedne pesmi in odpravlja nespodobne in kosmate. Slovenci potrebujejo nauka v raznih vednostih: v kmetijstvu, sadjo-, svilo- in bčeloreji in tudi v političnih zadevah. Koliko more učitelj tudi pri tem storiti! O zimskih večerih, kjer je ljudem dolgčas in se vse trese po kakej novici, — o nedelcih, kjer šole ni, ljudje tudi ne delajo in včasih prav lenobo pasejo ali zlati žas pregrešno tratijo, — o nedeljskih in prazniških večerih, kjer se sosedje radi v gostje zbirajo in to pa uno kramljajo, — te in podobne priložnosti gg. učiteljem so zlate ure, o katerih bi mogli sejati marsikaj žlahtnega zernja, ktero bi donášalo ob svojem času obilen sad.

Pa porečete: Ja! butaro nakladati je lahko, breme še teže narejati, je abotno, imamo tako dosti dela, plačila pa nič ali le pičlo. — Res je taka, čč. gg. učitelji, pa verjemite „Slovencu“, da se bode tudi za poboljšanje vaših dohodkov trudil in poganjal, kakor, kjer in kolikor premore. Le naznanjajte mu svoje želje in potrebe, le odkrivajte mu svoje rane in težave, — gotovo se

bode iz sladkih besed in zlatih obljub, ki se vam delajo že leta in leta, vsaj enkrat izmotalo resnično, sladko sadje. Pa spolnite tudi svoje dolžnosti: delajte in živite za svoj narod, — bodite narodni učitelji; narod slovenski si stavlja in zida narodni dom, bodite mu poglavitni stavitelji!

Avstrijsko cesarstvo.

Dežele notrajno-avstrijske.

V Celovcu, 18. aprila. Kaj lepo vreme smo imeli velikonočne praznike. Spomlad se je še le zdaj prikazala, pa nas tudi močno razveseljuje po tako dolgi zimi. Snega na Celovškem polju ni več. — 19. t. m. se bota dva nova mestna svetovavca iz III. volitevnega reda volila. Želeti je, da bi se jih veliko volitve udeležilo, in prav zastopna moža izbralo. Žalibože pa, da se neka vmemarnost do občinskih zadev tudi meščanov čedalje bolj polastuje. To ni prav! Kam pridemo slednjič z ustavnimi naredbami? — Predzadnji list tukajšnje „Draupost“ je bil zavolj nekega dopisa iz Beljaške okolice konfisciran. Sliši se pa, da se je na više povelje to preklicalo. — G. Frauendorf, tukajšnji državni odvetnik, ima navdno zdaj dopust in namestuje ga žl. g. Bitterl, ki navadno prav ostro nad časniki čuje, in vselej ktereга sodbi izroči.

* **Iz Celovca**. (Kupčija s slovenskimi knjigami). „Slovenija“ piše v l. 100. str. 368: Celovec 7. decembra 1849. — Ker smo se zavolj slovanskega knjigoterštva že malo ostreje spopadli, se mi dobro zdi, ovo reč do konca dognati. Zato naj tukaj stoji odgovor g. Leona na razjasnjenje čast. odbora slovenskega društva v Ljubljani: „Da nekteri slovenski založniki knjigoteržcem ne dovolijo navadnega dobička (Rabath), je znana reč. G. Lerher bi bil modrejše storil, če bi ne bil čast. odboru svetoval, bukvarjem 10 od 100 dobička dati. Ljudje, ki bukvarstva ne poznajo, naj se podučé. Rad bi vedel, kaj bi g. svetovavec rekel, ko bi se mu od knjig pri meni založenih, in na Krajskem (za kar se lepo zahvalim) slovečih in mnogo pokupljenih, le samo 10 od 100 dovolilo? On in tudi vsak drug bukvar bi gotovo bukvarstvo na kljuko obesil, in — na škodo slovenskega bukvarstva — za prodajo ovih knjig malo maral. Le tisto delo človeka veseli, kjer se mu trud in stroški poplačajo. — Kar pa čast. odbor terdi, da so razun Leona vsi bukvarji „shodne govore“ g. Vertovca, kakor v Ljubljani, po 40 kr. prodajali, ni res; poglej „Gratzer Zeitung“ Intell. Blatt Nr. 315“, kjer Damian & Sorge imenovano knjigo za 48 kr. ponuja; tudi Sigmund v Celovcu jo po ravno tisti ceni prodaja. —

Res je, da jaz nektere knjige, postavim: „Drobince „Blaže in Nežica“, „Sveto opravilo“ itd. g. Lerherju v Ljubljano z 10 procenti pošiljam; pa vse take knjige ne izhajajo v moji, temuč v zalogi šolskega vodstva v Celju, kakor nadpisni list priča. Od takih knjig, ki jih nima bukvar v zalogi nego samo v komisijonu, 10 procentov bukvarjem dobička dajati, ni nenavadno. Čuda, da čast. odbor tega ni vedel, ali da je g. Lerher ovo važno reč zamolčal.

Zarotim pa vse bukvarje, naj povedó, ali jim jaz od vseh v svoji zalogi tiskanih knjig navadnega dobička ne dovolim; nasproti pa tudi jaz tirjam navadne procente in prosim mojega imena ne imenovati pri oznanjenju tacių knjig, pri kterih se navadni dobiček ne more ali noče dovoliti.“

Tako g. Leon; jaz pa pristavim: Gospodje, nič za zlo, in omnibus caritas! Gospode založnike pa v imenu napredka slovenskega bukvarstva lepo prosim in živo zarotim: ceno novih knjig vselej tako uravnati, da se bo mogel bukvarjem navadni dobiček dovoliti!“

(Konec pride.)

§ **Iz Celovške okolice**, 12. aprila. (April in naše ceste.) Mesec april spada med tiste stvari, ktere nespametni svet neusmiljeno in krivično obrekuje; koliko se bere in sanjari o aprilovi nestanovitnosti, in glej! spomladni mesec osramotuje svoje obrekovavce prav po junaško, ker jim hudo — z dobrim povračuje. Zvest svojemu naslovu „aprilis, quia terram aperit“, lotil se je ledú in snega zimskega, s krepko stanovitnostjo se bojuje z belim sovraznikom, od solčnih bregov ga je že popolnoma odpodil, zanašam se, da ne bo trebalo štiri ali petih dni, in zakadil ga bo tudi iz ravnine v više gore in planine. Po velikonočnih praznikih bomo čez in čez orali in sejali v rahlo zemljico, ktero nam je spomlajavec april odperl. Naj pride blagoslov od zgorej! Pa naj prepustim popisovanje važne spomladi našim izverstnim pesnikom, ter naj se pečam z nepoetičnimi stvarmi. Od lepe spomladi, kjer ti na vsaki pedi rožice cvetijo, na prozajično cesto imaš le en korak. Ali v kakšnem stanju najdeš posebno naše srenjske ceste — take so, da se Bogu usmili! Gorjé izobraženemu in neizobraženemu človeku, ktereга kak posel primora, po njih potovati, komej se je iz kake muzge izkopal, že mu proti nova nevarnost, na pečevju in kamenju glavo si razbiti ali noge polomiti; gorje kmetom, ki po takih rovih dreva in premog prevažajo; pa še hujše gorje borni živini, ktera čez te prepade težko nabasane vozove vlačí!

Nočem preiskovati, kako da so se naše ceste, zlasti tiste, ki so nekedaj kot okrajne ceste dalječ slovele, tako strašno pokvarile; le to omenjam, manjkalo je in še manjka našim županom potrebne podpore in nadzorne kontrole, zatorej tudi dostojne moralne moči, srenjske naloge moško in krepko izpeljevati, in srenjčane k potrebni pokorščini ravnati. Pa porečeš, kmalo bomo imeli ceste kakor po gumnu, saj je nova cestna postava že poterjena, in v letošnjem deželnem zboru se bojo cestni okraji ustanovili, cestni odbori se bojo volili, itd. Da bi vse to le skorej res bilo; ali zelo se bojimo, da pred letom ne bomo imeli ni cestnih okrajev ni cestnih odborov; med tem pa poreče marsikaka srenja svojemu županu: „Eh, kaj bi sami ravnali ceste, saj nam bo skorej moral celi okraj pri ravnanju pomagati“. Zelo radovedni smo, kako se bote kaj te dve oblasti: srenjske predstojništvo in predstojništvo cestnega okraja, vjemale? Tudi cestne potrebe in zadeve nas bojo učile in silile napravljati — velike okrajne srenje. —

Od hervaške meje. † 23. marca. Ne bom pravil, da je lansko vino slabo, da imamo še dovolj snega, in da le še pada; da bi bile žene, ki so se še le pretečeni predpust omožile, spet rade deklice; da nimamo v žepu niti okroglega niti voglatega; da po nekterih vaséh ljudje že več časa neosoljene jedi uživajo, da gospodje v pisarnicah se o slovenščini nič ne menijo, in terdim Slovincem le nemške pozive in druge take reči pošiljajo, ampak povedal le bom, da se pri nas tako neusmiljeno za davke rubi, da ni več obstati. Ako se ljudem vse vzame, tudi najpotrebnejše reči, ali bodo mogli potem zemljo obdelovati in davke odrajtovati? Naj bi gospodje, ki ta posel opravljajo, pomislili, da je kmet v

sedanjem času velik revež, in da jim on kruhek pride-luje, brez kterega bi živeti ne mogli. Potrebno je, da si ljudje, ki kaj plačajo, pobotnice in druga taka spričevala dobro hranijo, da jim ne bode pozneje kake pomote. Videl sem v davkovskih knjižicah s svinčnikom zapisano: „Hat noch die Quittung in den Händen“; če bi je ne bil imel, plačati bi bil moral, ali bi bil pa rubljen in bi mu bili še stroški prirajtani, ki so pri tukajšnjih okoljščinah prav veliki.

Gotovo bi tudi ne škodovalo, ako bi gospodje uradniki, posebno pri davkariji, bolj razločno in razumljivo pisali zneske, za koliko časa da je plačano itd. Dobro bi bilo, ako bi v. č. dahovščina ljudi o tej reči podučevala, ali naj bi se vsaj ob nedeljah in svetkih po božji službi v šoli ali kje drugod snidli in bi se jim v najpotrebnejših rečeh povedalo in prav živo priporočevalo, naj vendar nikdar ne čakajo rubeščine, in če jim ni mogoče plačati, da bi o pravem času in na pravem kraju prosili, naj bi se počakalo; zakaj, če bomo tako napredovali, v desetih letih v naši okolici zdaj najpremožnejši kmet ne bo več mogel davkov odrajtovati. Kaj bo pa potem?

Težek odgovor čaka tistih, ki bi mōgli in bi imeli pomagati, pa malo marajo in skerbé za svoje podložne. Pomōzi Bože!

⊙ **Iz bele Ljubljane.** (K občnemu zboru matičnemu.) Slovenska matica je za vse Slovence v narodnem oziru jako važna naprava. Na njen prvi občni zbor se ozirajo vsi rodoljubi z velikim veseljem in zaupanjem. Najdamo se, da bode občni zbor jako zanimive in važne reči pretresoval in presojeval. Vendar pa tudi ne moremo zamolčati, da nas je nekako užalilo in da nam nič prav ne dopada, kakor se vede začasni matični odbor, ki je dnevni red sestavil, po kterem se bode pri občnem matičnem zboru obravnavalo. Tolazimo se pa, da ta dnevni red začasnega matičnega odbora pomenja samo predloge, ktere podaja začasni odbor občnemu matičnemu zboru, in da ta dnevni red ne krati nikomur pravice, svoje predloge občnemu zboru nasvetovati. Mislimo, da je silno potrebno, da se matična pravila preuredé ali popravijo, ker po teh pravilih je delavnost matična tako omejena, da ni lahko od nje zdatnega uspeha pričakovati, kar nam gotovo vsak slovenski rodoljub priterdi in prizna, ako matična pravila le poveršno prebere. Že verli g. dr. Ser-nec je v „Slovcu“ puhljivost matičnih pravil dovolj dokazal; ali njegova temeljita, vsa mirna in objektivna beseda je pa tudi že marsikoga, ki misli, da le sam vse najbolje ve in zna, hudó razdražila. Vendar pa je „matica“ naprava za ves slovenski narod, in ker več oči več vidi, zatorej tudi jaz nekaj malega spregovorim iz domoljubnega serca, in navajam le §. 11., kteri pravi: „Vsako leto o poletnih mesecih naj skliče odbor vse družnike v Ljubljano k velikemu zboru“. Ali morda to zadostuje, da občni zbor izvrši svojo za matico pre-imenitno in prevažno nalogo? Ta §. gotovo kerči delavnost občnemu zboru, ki je glavni faktor in duša matice. Prenaredil pa naj bi se ta §. takole: „Odbor skliče vse družnike k občnemu zboru v Ljubljano vsako leto tolikrat, kolikrat to matične zadeve zahtevajo“. Želimo pa, da se prvi občni zbor loti pre-naredbe pravil, ker ima samo ta pravico, z nadpolo-vično večino pričujočih družnikov prenarediti pravila matična, vsak drug občni zbor pa le z dvema tretji-nama glasov.

Potem še le, ko se bode „matica“ mogla prosto gi-bati, ko ne bo več rok zvezanih imela, in to se zgodi,

ako se pravila njena preuredé, bode obilno sadú do-našala, potem bode narodu koristila in zdatno mu pospe-ševala omiko — in bode vsem v slavo in čast!

Iz Tersta. V. — Oni dan je bila perva šolska poskušnja tega polleta pri sv. Ivanu v Verdelu blizo Tersta. Čeravno so bili otroci zavolj neugodnega vremena sem in tje iz šole izostajali, in je niso tako pridno obisko-vali, kakor druge krati, pokazali so vendar, fantiči in deklice, da se učé radi, pa tudi lahko — v svojem narodnem jeziku. Prav lepo in redno so prebirali, raču-nali, po narekanju pisali, odgovarjali na vprašanja iz kerščanskega nauka, iz slovničnih in računskih vodil. Veselje zares je bilo, jih poslušati. Posebno radoval sem se, ko sem videl, da se učita dva otroka neslavjan-skega rodú, fantič (nemec) in deklica (italijanka) ne-izrečeno rada, in skorej bi djal, z neko strastjo slo-venskega jezika. Tudi starši sami se čudijo, kako je to mogoče. Velika zasluga pa gre gotovo za vse to g. učitelju in učiteljici. Obadva sta, naj bo v kakem si bodi oziru, prav pridna in vneta za svojo službo. Ta pa ni lahka, ako se premišluje, da se otroci domá po navadi prav malo, ali pa celó nič ne učé. Truda in pehanja je tedaj treba mnogo, da primerno in jasno razlaganje nadomesti to, kar domača vnemarnost zamuja. Čudil sem se tudi, ko sem slišal, da se otroci lahko učé tako imenovanih novih besedi, ki so bile do zdaj tudi tukaj nepoznane, in so tedaj tuje čeravno čisto slovenske. — Šole! šole! One nam bodo veliko veliko pomagale; zraven pa vendar tudi napravljajmo in ponujajmo dobrih in pravih priložnost, da mladina ne poizgublja, kar se je naučila v šolah, temuč da se tudi zanaprej čedalje bolj izobrazuje, — tedaj so potrebne primerne čitavnice, primerne knjige in primerni listi! Kako potrebno da bi kaj ta-cega posebno tukaj bilo, kažejo nam marsiktere reči, ki sem jih že drugod večkrat na kratko omenjal in nam žalibože pričajo, da ni vse tako, kakor bi imelo biti. Naj se pač to dobro premišluje in vedno pred očmi ima, da se s časom vse zboljša. Prepira in ne-sloge, zlasti v tako važnih zadevah, nam ni treba, eden vidi to, drug pa drugo. Ali ne bi bilo morda bolje, da bi se Slovenci tukajšnje okolice vsaj ob nedeljah in praznikih v kaki hiši shajali, „Novice“, „Danico“, „Slo-venca“ in „Umnega gospodarja“ prebirali, se medsebo pomenkovali, kakega bolj učenega o njihovih zadevah govoriti poslušali, včasih pa tudi kako pesem zapeli, kakor pa da bi po kerčmah posedali, z velikim tru-dom prisluzene denarce brez potrebe zapravljali, se opijanili in tako sebe in svojo družino v stiske in nad-loge pripravljali? Čitavnic bi bilo treba osnovati, kar se lahko zgodi, in sicer pri sv. Ivanu, v Skednu, Ro-janu, Barkoli, Proseku, na Občinah, morda tudi v Ba-zovici in na Ketnari, tedaj najmanj osem. Učitelji bi vsaj z nagovarjanjem veliko k napravi pomagati za-mogli. Pametnih in za narodno reč vnetih mož se pa povsod nekaj nahaja. Le porazumljenja je treba. — Kako je mogoče, da bi tukajšnji Slovenci z ve-seljem knjige kupovali? Molitvene knjižice, ki veljajo v Ljubljani 15, 18 ali 20 krajc., prodaja tukaj v Terstu knjigar Škabar po en gld., ali najmanj po 80 kr. (!) Tako se kupčuje tukaj s slovenskimi knjigami!

Dežele trojedine kraljevine.

Hervaška. Nič prav se še ne vé, kedaj se bode tako željno pričakovani zbor snidel. Bliže ko se jim dozdeva, — hitreje jim zgine spet spred oči! Dozdaj

Razne novice.

je tako imenovana avtonomna ali vladna stranka zvonec nosila. Odkar pa se je za večkrat imenovani program, kako trojedino kraljevino z Ogersko zediniti, zvedelo, zdramile se ste tudi narodna in Ogrom prijazna (madjaronska) stranka. Vendar se pa ne da nič prav vganiti, ktera izmed njih je najmočnejša. Narodna stranka še celo domačega neodvisnega časnika nima! Po vsaki ceni niso sedanje okoliščine zanjo prijetne. Župani tudi že prav pridno svoja polja obdelujejo ter si kolikor mogoče prizadevajo, da bodo serca njim izročeni za vladne namene pripravna.

Pravijo, da gredo na lov (se ravno prav vjema!), med tem pa se skoči h takemu prijatelju in dela v prijateljski družini, kako bi najboljše svoj cilj in konec dosegli. Najberže bo ta stranka najbolje organizirana in pri volitvah veliko veliko upliva imela. Vendar mislimo, da še ni duh sužnosti vseh prešinil in da bo de slednjič prava narodna stranka zmagala in na podlagi oktoberske diplome v federalističnem smislu deželске zadeve uravnala. —

Iz Varaždina. B. (Županijski uradniki ali častniki.) Velikemu županu so na pomoč županijski uradniki ali častniki (magistrat). Sem se štejejo:

Dva podžupana. Pervi podžupan je namestnik velikega župana; on je na mestu njega pervosednik v skupščinah; tudi sklicuje jih, ako je veliki župan preprečen ali zaderžan. Kedar prvi podžupan vidi, da je potrebna skupščina, oznani to velikemu županu, in ako je na to ne skliče veliki župan, zamore jo sklicati prvi podžupan, ki je prav za prav namestnik županijskega ljudstva ali županijanov, kakor je veliki župan kraljev namestnik. Pervi podžupan spravlja in čuva (hrani) županijski pečat; gleda, da uradniki točno in zvesto svoje dolžnosti opravljajo in izvršujejo; pregledava županijsko peneznico ali denarnico vsaj dvakrat na mesec in to nenadno ali nepričakovano (ali tega zdaj ni treba, ker imamo c. k. porezne ali davkovske uradnike); pazi, da se vse točno izvršuje, kar je županijska skupščina sklenila; skerbi, da se pobirajo davki, da se nastanjuje in preživlja vojska (armada) itd., ker bi me predalječ zavelo, ko bi hotel vse natanko popisati.

Drugi podžupan je opravljal v poprejšnjih časih večidel sodnijske zadeve; zdaj pa tega ni več, ker je županijska sodnija kraljevska, in spada neposredno pod banski stol v Zagrebu, torej prevzema nekaj opravil pervega podžupana.

Županije so pa razdeljene v sodnije (sodčije) velike in male, ali okrožja in kotare, katerim so poglavarji veliki in mali sodniki, in tem so na pomoč pristavniki (prisežnik, jurassor). Veliki sodnik, ki stanuje v glavnem mestu županije, kjer se obdržavajo županijske skupščine, imenuje se središnji in ima tudi središnjega prisežnika. Vendar mali sodnik ni podvržen velikemu sodniku; razloček je le v časti in plači, ki jo dobivajo. Ti sodniki imajo dvojno opravilo, politiško in sodnijsko. Kar se tiče pervega, izročujejo občinam in srenjam ukaze namestniškega svetovavstva in zaključke ali sklepe županijske, skerbé za izvrševanje vseh viših ukazov, za dobre mostove in ceste, za zdravje ljudi in živine, v obče za vse, kar se tiče blagra njihovega okrožja ali kotara. Kot sodniki sodijo s prisežniki o pravadah, ki ne presegajo 500 gld. Vedeti je tudi vredno, da županijski poprej niso bili vezani, se le pri svojem sodniku pritoževati in pravico tirjati, marveč pri vsakem sodniku svoje županije.

(Dalje prth.)

Visokočastiti g. Mihael Švab, korar v Terstu, je izvoljen za školasta in šolskega nadzornika v Teržaško-koperski škofiji. Radujemo se s tamošnjimi Slovenci vred te zares dobre izvolitve, kajti novi g. nadzornik je bil vseskozi za slovenščino vnet in rodoljuben mož. Že rajni g. Rudmaš ga ni mogel dosti prehvaliti. Tedaj Bog živi g. Švaba! — G. Žagar, fajmošter v Terstu na Hervaškem, je postal častni korar Senjsko-modruškega kapiteljna. Tudi on je velik prijatelj nam Slovincem, zato je mu iz serca gratuliramo! — G. Ivan Macun, gimnazijalni profesor v Zagrebu, je poslavljen s častnim meščanstvom. — V Zagrebu imajo že dalj časa društvo v podporo gimnazijalnim učencem, ki jim veliko pomaga. Zdaj mislijo takšna društva po vseh gimnazijah trojedine kraljevine napraviti. To je zares posnemanja vredno izgled! — V ogulinskem polku živi zdaj najstari vojak. Star je 122 let. — Pretečeno cvetno nedeljo se je obhajala na Serbskem petdesetletnica v spomin tistega dne, ko je knez Miloš pred Takovško cerkvijo bandero razpel in Serbe v boj s Turkom podkuril z besedami: „Evo vam rata (vojske) s Turkom, eto vam s tim i slobode i budućnosti!“ — Iz Gorenškega misli več družin to spomlad v severno Ameriko se preseliti. To kaže veliko nezaupnost in stisko! — „Novice“ pišejo o Riharjevem zaničevavcu to-le: „Čeravno ne odrekamo izvedenosti muzikalne g. Nedvedu, vendar moramo reči, ker tudi nam ni cerkvena muzika „terra incognita“, da je to res kolosalna prederznost. Sicer pregovor „nemo propheta in patria“ res ni brez resnice: ali Rihar je in ostane, zlasti v cerkvenem petju „propheta“, ki ga narod slovenski v sercu svojem nosi in nevoljno zavrača zabavljive besede: „möglich, dass Rihar Verdienste um den Kirchengesang hatte t. j. mogoče, da je Rihar kake zasluge za cerkveno petje imel!“ — Nek dopisnik v „šolskem Tovaršu“ pravi o Celjskih šolskih homatijah za stran učnega jezika slovenskega to-le: Nam se zdi, da v vsem tem hrupu tiči kolikor toliko kaka osebnost, in da je glasovito pričkanje zavoljo jezika le pretveza, za katero se skriva nekakošno samoljubje. Šolski red, po katerem se podučuje v naših slovensko-nemških glavnih šolah, je res tako osnovan, da se Nemcem nikakor ni treba bati, da bi se slovenščine kaj preveč naučili; ako se pa nemški otroci nauče nekoliko slovenščine, jim to gotovo ne bode škodovalo v mnogo jezični Avstriji. Čemú tedaj prepri!“

Drobtine.

Gospodarstvene. (Gips ali mavec tudi zdravilo) Že davno se priporoča, naj bi kmetje v svojih hlevih gipsali ali jih z gipsom potresali, ker to je dobro za gnoj in odvrča tudi bolezn. Neki kmetovavec pripoveduje, da je imel konje, ki so bili na persih bolni. Kakor hitro jepa zjutraj, opoldne in zvečer hlev z gipsom potresati začel, ozdraveli so tudi bolni konji.

Dunajska borska 18. aprila 1865.

5% metalike	72.35
5% nacional	76.35
1860 derž. posoj.	94.65
Bankine akcije	797.-
Kreditne „	186.60
London „	108.80
Novi zlati	5.14
Srebro	106.25